

**Gramàtica històrica catalana****2015/2016**

Codi: 100681

Crèdits: 6

| Titulació                                 | Tipus | Curs | Semestre |
|-------------------------------------------|-------|------|----------|
| 2500247 Llengua i literatura catalanes    | OB    | 2    | 2        |
| 2501792 Estudis de Català i de Clàssiques | OT    | 3    | 0        |
| 2501792 Estudis de Català i de Clàssiques | OT    | 4    | 0        |
| 2501801 Estudis de Català i Espanyol      | OT    | 3    | 0        |
| 2501801 Estudis de Català i Espanyol      | OT    | 4    | 0        |
| 2501818 Estudis de Francès i Català       | OT    | 3    | 0        |
| 2501818 Estudis de Francès i Català       | OT    | 4    | 0        |
| 2501902 Estudis d'Anglès i Català         | OT    | 3    | 0        |
| 2501902 Estudis d'Anglès i Català         | OT    | 4    | 0        |

**Professor de contacte****Utilització de llengües**

Nom: Mar Massanell Messalles

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Correu electrònic: Mar.Massanell@uab.cat

**Prerequisits**

És beneficiós per al seguiment de la Gramàtica històrica catalana que l'estudiant hagi assimilat els continguts que s'imparteixen a Història social de la llengua catalana (segon curs, primer semestre) i que tingui, doncs, una visió clara de les diverses etapes de la història de la llengua i dels factors externs que n'han condicionat l'evolució interna en els diversos territoris del domini lingüístic català.

**Objectius**

L'assignatura Gramàtica històrica catalana forma part de la matèria "Llengua catalana: variació i diacronia" del pla d'estudis del grau en Llengua i literatura catalanes. Aquesta matèria, de 18 crèdits ECTS de caràcter obligatori, s'estructura en tres assignatures, de sis crèdits cadascuna, que s'imparteixen semestralment entre segon i tercer curs: Història social de la llengua catalana (segon curs, primer semestre), Gramàtica històrica catalana (segon curs, segon semestre) i Dialectologia catalana (tercer curs, segon semestre).

A Història social de la llengua catalana, l'estudiant ja haurà adquirit els coneixements fonamentals sobre els factors de la història externa del català que n'han condicionat l'evolució interna, i estarà ben preparat, doncs, per a estudiar-ne els canvis i entendre'n les motivacions. A Gramàtica històrica catalana, ens centrarem en l'estudi dels principals canvis foneticofonològics, morfològics, sintàctics i lexicosemàntics que han modificat el sistema lingüístic català, al llarg del temps i en el conjunt dels territoris que en configuren el domini lingüístic.

Els coneixements proporcionats a Gramàtica històrica catalana serviran per a consolidar alguns dels conceptes adquirits a Història social de la llengua catalana. I seran molt útils per al seguiment futur de l'assignatura Dialectologia catalana, si tenim en compte que la variació geogràfica i la variació diacrònica estan profundament interrelacionades: moltes de les variants dialectals actuals són reflexos o bé d'evolucions

divergents a partir d'un origen comú, o bé del manteniment en territoris diversos de formes sorgides en estadis evolutius successius.

## Competències

### Llengua i literatura catalanes

- Analitzar, amb l'ajuda dels conceptes de la teoria lingüística i les aportacions de la lingüística aplicada quan correspongui, les principals propietats fonètiques, fonològiques, morfològiques, sintàctiques, lèxiques i semàntiques de la llengua catalana, la seva evolució al llarg de la història i la seva estructura actual.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

### Estudis de Català i de Clàssiques

- Analitzar, amb l'ajuda dels conceptes de la teoria lingüística i les aportacions de la lingüística aplicada quan correspongui, les principals propietats fonètiques, fonològiques, morfològiques, sintàctiques, lèxiques i semàntiques de la llengua catalana, la seva evolució al llarg de la història i la seva estructura actual.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

### Estudis de Francès i Català

- Analitzar, amb l'ajuda dels conceptes de la teoria lingüística i les aportacions de la lingüística aplicada quan correspongui, les principals propietats fonètiques, fonològiques, morfològiques, sintàctiques, lèxiques i semàntiques de la llengua catalana, la seva evolució al llarg de la història i la seva estructura actual.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

### Estudis d'Anglès i Català

- Analitzar, amb l'ajuda dels conceptes de la teoria lingüística i les aportacions de la lingüística aplicada quan correspongui, les principals propietats fonètiques, fonològiques, morfològiques, sintàctiques, lèxiques i semàntiques de la llengua catalana, la seva evolució al llarg de la història i la seva estructura actual.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

## Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar adequadament els coneixements adquirits per obtenir dades i utilitzar fonts documentals aplicables a l'estudi de la llengua i la literatura catalanes.
2. Aplicar adequadament i reflexivament els principis prescriptius de la llengua catalana estàndard oral i escrita
3. Aplicar adequadament i reflexivament els principis prescriptius de la llengua catalana estàndard oral i escrita.
4. Conèixer les diferències lingüístiques entre les diverses varietats dialectals de la llengua.
5. Construir un text escrit amb correcció gramatical i lèxica
6. Construir un text escrit amb correcció gramatical i lèxica.
7. Dominar l'expressió oral i escrita en llengua catalana
8. Dominar l'expressió oral i escrita en llengua catalana.
9. Ser capaç de situar els textos orals i escrits catalans en el temps i en l'espai.

## Continguts

1. Introducció. Canvi lingüístic, dialectalització i polimorfisme. Dimensió històrica de la diversitat dialectal del català: la macropartió oriental / occidental segons el criteri de Milà i Fontanals (evolució del vocalisme àton) i la llei Fabra (evolució de la e tancada llatinovulgar); la divisió dialectal d'Alcover (segons l'evolució de la desinència de primera persona del present d'indicatiu).

2. Conceptes bàsics. Assimilació, dissimilació, epèntesi, metàtesi. Fonologització i desfonologització. Canvi regular i llei fonètica. Canvi analògic. Gramaticalització. Canvi irregular. Etimologia popular. Ultracorrecció. Mots patrimonials, cultismes, semicultismes, dobles. Interferències.

### 3. Processos foneticofonològics

3.1. Evolució de suprasegmentals: canvis accentuals i modificació de límits sil·làbics.

3.2. Evolució del sistema vocàlic tònic. Confluències. Creació de diftongs i aparició de iod. Inflexió d'obertes per contacte amb iod. El cas de les ee en català.

3.3. Evolució del sistema vocàlic àton. Elisió de vocals àtones medials i finals. Reducció vocàlica.

3.4. Evolució del sistema consonàntic. Creació del mode africad. Creació de l'ordre palatal. Lenició d'obstruents intervocàliques. Inestabilitat de consonants finals.

### 4. Processos morfosintàctics

4.1. Morfosintaxi nominal. La declinació: pèrdua del sistema de casos. El nombre: la formació del plural. El gènere: la pèrdua del neutre, la formació del femení. Els pronoms personals forts. Els pronoms febles. Els possessius. Els demostratius. Els articles.

4.2. Morfosintaxi verbal. Transformacions en els models conjugacionals i en les nocions gramaticals del sistema verbal llatí. Formes no personals. Els modes indicatiu i subjuntiu. El futur i el condicional. Les desinències personals. Concordança i selecció de l'auxiliar en els temps compostos.

## Metodologia

L'assignatura Gramàtica històrica catalana, de 6 crèdits ECTS (150 hores de dedicació per part de l'estudiant), combinarà dos tipus d'activitats formatives: d'una banda, activitats dirigides, com classes teòriques, seminaris de discussió de textos i sessions de resolució a l'aula d'exercicis elaborats a casa (33% de la dedicació) i, de l'altra, activitats autònomes, com la lectura de bibliografia, l'elaboració d'exercicis i l'estudi (66% de la dedicació).

## Activitats formatives

| Títol                                                                                                  | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|------|--------------------------|
| <b>Tipus: Dirigides</b>                                                                                |       |      |                          |
| Classes teòriques, seminaris de discussió de textos, resolució a l'aula d'activitats elaborades a casa | 45    | 1,8  |                          |
| <b>Tipus: Autònomes</b>                                                                                |       |      |                          |
| Lectura de bibliografia, elaboració d'exercicis, estudi                                                | 102   | 4,08 |                          |

## Avaluació

L'avaluació es durà a terme a través de la realització **a l'aula, els dies fixats**, de **dues** pràctiques puntuades, de valor progressiu al llarg del curs (40%, 60%). En aquestes pràctiques, l'estudiant haurà de posar a prova els seus coneixements sobre l'evolució de la llengua catalana al llarg de la història, a través de la resolució de diverses preguntes, exercicis o activitats.

Per superar l'assignatura, cal que la mitjana ponderada de les dues pràctiques arribi a cinc punts (no s'exigeix, per tant, aprovar les pràctiques per separat). Si es lliura una pràctica, la qualificació de l'assignatura ja no pot ser "no avaluable" (la pràctica no realitzada comptarà com a zero). Per poder optar a la reavaluació, cal que la nota de l'avaluació continuada se situï entre 4,1 i 4,9 punts. La qualificació màxima de la reavaluació serà un 5.

## Activitats d'avaluació

| Títol               | Pes | Hores | ECTS | Resultats d'aprenentatge  |
|---------------------|-----|-------|------|---------------------------|
| Pràctica puntuada 1 | 40% | 1,5   | 0,06 | 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 |
| Pràctica puntuada 2 | 60% | 1,5   | 0,06 | 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 |

## Bibliografia

Gramàtiques històriques

Badia i Margarit, Antoni M. (1981): *Gramàtica històrica catalana*. València: Tres i Quatre.

Moll, Francesc de B. (1991): *Gramàtica històrica catalana*. València: Universitat de València.

Manuels d'història de la llengua

Ferrando, Antoni i Miquel Nicolás (1993): *Panorama d'història de la llengua*. València: Tàndem.

Nadal, Josep Maria i Modest Prats (1982): *Història de la llengua catalana I. Dels inicis al segle XV*. Barcelona: Edicions 62.

Manuels de dialectologia

Colomina i Castanyer, Jordi (1999): *Dialectologia catalana. Introducció i guia bibliogràfica*. Alacant: Universitat d'Alacant.

Veny, Joan i Mar Massanell (2015): *Dialectologia catalana. Aproximació als parlars catalans*. Barcelona: Universitat de Barcelona.

Diccionaris de la llengua històrica i dialectal

Alcover, Antoni Maria i Francesc de B. Moll (1930-1962): *Diccionari català-valencià-balear*, 10 vols. Palma de Mallorca: Moll.

Coromines, Joan (1980-2001): *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, 10 vols. Barcelona: Edicions 62 i Caixa de Pensions "La Caixa".

Estudis monogràfics

Coromines, Joan (1989<sup>4</sup>): *Lleures i converses d'un filòleg*. Barcelona: Club Editor.

PérezSaldanya, Manuel (1998): *Del llatí al català. Morfosintaxi verbal històrica*. València: Universitat de València.

Rasico, Philip D. (1982): *Estudis sobre la fonologia del català preliterari*. Barcelona: Curial; Publicacions de l'Abadia de Montserrat.